

קונטרס

זכור זאת ליעקב

יוצא לאור לרגל יומא דהילולא רבה

של כ"ק אדמו"ר הגאון הקדוש

מרן רבנו יעקב זללה"ה מאיזביצא

בעל מחבר ספר הקדוש "בית יעקב"

בן מורנו ורבנו הגאון הקדוש

אדמו"ר מרן מרדכי יוסף זללה"ה מאיזביצא

בעל מחבר ספר הקדוש "מי השלוח"

ובו יבואו כמה דברי תורה יקרים מן רבנו הקדוש זי"ע בעל ההילולא,

אשר טרם נודעו וראו אור, וכן תולדות וסיפורי עובדות מאלפות

למען יהיה בעל השמועה עומד כנגדו

וכדי שנזכה להתאבק בעפר רגלי הצדיקים זי"ע שבאורם נראה אור

יוצא לאור בס"ד לרגל יומא דהילולא קדישא ט"ו מנחם אב

על ידי מכון "תפארת ראדזין" להוצאת והפצת ספרי רבותינו הקדושים זי"ע

מאיזביצא – ראדזין, בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

עיר התורה והחסידות, בני ברק ת"ו, תש"פ

תוכן הענינים

"מפיהם ומפי כתבם" – אודות רבנו הקדוש ותורתו
נלקט מתוך ההקדמות לספרי רבנו הקדוש זי"ע ועוד.....2

מכתב כ"ק אדמו"ר הגה"ק הרא"ם מגור זצ"ל
להרה"ח חנינא דוד ליינער ז"ל
אודות הוצאת ספה"ק **'בית יעקב'** על חומש ויקרא.....7

מנועם שיח אדירי התורה
מרן רבנו **"בית יעקב"** עם הגאון בעל **"תורת חסד"** מלובלין.....8

מרגניתא טבא
מאת מרן רבנו הגה"ק **"בית יעקב"** זי"ע בעניין **מילה**.....11

מעשה רב מיהודי שנושע ונרפא בזכות מרן הקדוש **"בית יעקב"** זי"ע
והדברים שנאמרו מפי קודש רבנו זי"ע בזה בעניין רפואה ועוד.....12

מעשה רב ביהודי שנושע באופן פלאי בברכת רבנו זי"ע.....15

אדמו"ר רבנו הגה"ק בעל **"בית יעקב"** זצ"ל **מאיזביצא**
נכתבו בידי הרה"ח ר' ישראל הכהן אידלמן ז"ל.....18

©

כל הזכויות שמורות

למכון **"תפארת ראדזין"**

להפצת והוצאת תורת וספרי רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא ראדזין

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

"מפיהם ומפי כתבם"

מדברי מרן אדמו"ר הגה"ק בעל "אורחות חיים" זי"ע

בהקדמה לספר "בית יעקב" הקדוש

לאביו רבנו הגאון הקדוש מרן המחבר זצלה"ה

"ברוך ה' אשר לא עזבנו, ואין צדיק נפטר מן העולם עד שמניח צדיק כיוצא בו, ומילא אחריו כבוד אדוני אבי מורי ורבי הרב הגאון הקדוש רבי יעקב זלה"ה, וכל תלמידי אדוני זקני מורי ורבי זלה"ה [בעל "מי השלוח" זי"ע] שנפשם חפצה בתורת אמת, למדו אצל אאמו"ר זלה"ה.

"הוא הרחיב השער הגדול אשר פתח אאמו"ר זלה"ה, והרחיבו כפתחו של היכל וכפתחו של אולם.

"הוא היה גבר חכם בעוז, חד השכל בעומק הלכה, ובקי בש"ס בבלי וירושלמי ומדרש, וספרא וספרי. וכתבי האר"י ז"ל היו פתוחים לפניו, ופירש אותם בפירוש מספיק וברור, עד שפתחם לפני כל באי שעריהם ללמוד.

"חדות שכלו בהלכה היה בעומק נפלא וישרות עצום, ובכל הלכה גילה עומק ההלכה וצורתא דשמעתתא על ברור [=בוריה]. ואוכל להעיד באמונה, כי בכל מקום אשר לא נמצא פירוש מספיק לבירור צורתא דשמעתתא, ובשאלו אותו לא גמגם בלשונו אפילו רגע, ורץ תיכף ומיד והראה מקומו בש"ס בבלי או בירושלמי ובספרא וספרי. ולא ראיתי שכל ישר כמוהו, להבין בעומק צורתא דשמעתתא כמוהו.

"והרבה עניינים הינם בכתובים אצלנו על כמה עניינים וסוגיות, אך לא נכתב אף אחד מן אלף מחידושיו, והרבה עניינים נכללים בחידושנו.

"ונעשה כמעייין המתגבר, ובכל יום הוסיף חכמה ודעת הן בנגלה והן בנסתר על דרך האמת, כאשר כל רואיו ידעו וראו. ובדברי תורה על דרך אמת הרחיב ביאור רחב ופירוש מספיק לבאר כל סתום ולפתוח כל עמוק, ועשה דרך כבושה לפני כל דורש תורה על דרך האמת. ובכללם נתבארו הרבה מאמרי זוהר הקדוש הסתומים, ודברי האר"י ז"ל שהיו חתומים בחכמה עמוקה ובינה נפלאה, כאשר כל רואה בספר הזה יראה ויבין.

"והנה בכתובים אתנו הרבה כתבים על כל התורה, שמהם יצאו ספרים שלמים. טעמי המצוות כמעט על כל המצוות בשורשם, וסדר תפילה על כל סדר התפילה, ומחזור השנה על כל המועדים ושבת, וראשי חדשים ותעניתים, וכל ימי מועדי נסים ומאורעות. וערך הכינויים ממקראות ודברי חז"ל וזהר הקדוש ותיקונים, וכתבי האר"י ז"ל עץ ופרי וענפים, חיים הם למוצאייהם, ונתבארו בהם די הביאור לכל באי שעריהם.

"ונפטר בשם טוב בשנת תרל"ח, ביום תבר מגל ט"ו מנחם, מנוחתו כבוד בעיר ראטניצא, כשנסע לעיר דרוזגעניק להתרפא.

"אכן, רובי תורתו לא היו מסודרים, כי לא כתבם בעצמו. ורק מעט אשר ציווה עלי לכתוב, נכתב כסדר, והוא רק מעט מן המעט. כי בשנים הראשונות לא רצה להפריעני מלימוד הלכה, וכן אמר לי: 'אם אומר לך דבר אחד לאמתו, לא תרצה לעסוק עוד בהלכה, כי תראה שדברי תורה כפשוטם הם רק לבוש, והפנימיות הוא הנשמה! עסוק תחילה בהלכה – עד שתדע מעט מעט כי גם בהלכה נמצא פנימיות, ואז תוכל לעסוק בשניהם בחביבות'.

"ובסוף ימיו, כתבתי מפיו ביאור על ספר 'עץ החיים', ויש תחת ידי מסודר על איזה פרקים יותר משני מאות דפים. וגם על כמה עניינים מפוזרים, הרבה מאות דפים. וכמה עניינים מבוארים בביאור פירוש התורה".

"והנה בזה יצא ראשונה חיבור כולל ושלם בביאור דברי התורה הקדושה, אשר יפתח השער הסגור מדברי קדמונינו, אשר רחוק היה דבריהם מגבול תפיסת האדם. ועתה בזה יפתח, שיתקרבו דברי התורה לגבול השגת האדם, וילמד דעת ובינה להבין עמקי סודות התורה, ודרך אמונה שלימה בלי שום ספקות בהנהגה והשגחה.

"ומוסר השכל ליישר לבבות בני ישראל, ומידות טובות. וסדר התפילה. וסדר קדושת הזמנים. ויסודי טעמי מצוות. וביאור תורה שבכתב ושבעל פה, בפרד"ס [=פ"שט, ר"מז, ד'רוש, ס'וד].

"ואיך כל דברי תורה שייכים לכל אדם, וכל המאורעות הנזכרים בתורה, הם שייכים לכל אדם ועוברים על כל נפש. וממנה ייקח לעבוד את ה' לכלל דבריו במשפט בכל תקופה וזמן, מראשית ימי חייו משבא לכלל דעת, להתנהל על מי מעיינות התורה היוצאים מבית ה', עד אשר ישאב מי ישע

להושיע לשורש נפשו, אף למלאות חסרון מקורו... והיה כעץ שתול על פלגי מים ועל יובל ישלח שורשיו, וירעה אמונה איך יחזק ליבו ויאמץ בה, ויחל לו. וידע איך ישים נפשו בכפו להתפלל לה, ואיך יבטח בה עדי עד".

"ועתה בית יעקב, לכו ונלכה באור ה', ובואו הביתה וראו והבינו כי כל דברי התורה הם נצרכים לכל אדם מישראל בכל מקום ובכל זמן, וכל המאורעות הנזכרים בתורה איך יאירו לכל נפש להורותו איך יכלכל ענייניו במשפט לכל מה שיעבור עליו, שדברי תורה חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים, וכל החונה בה אחוז בעץ החיים וחיים הוא למחזיקים בה. וה' יאיר עינינו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם".

[עד כאן לשון קדשו של רבנו "אורחות חיים" זצלה"ה זי"ע]

מדברי הרה"ק ר' אברהם יהושע העשיל זצלה"ה, בן רבנו, בהקדמה לספר הקדוש "בית יעקב" על שמות

"הדור אתם ראו דבר ה' מפה קדוש הוא אדוני אבי מורנו ורבנו הרב הגאון הקדוש זצלה"ה זי"ע. אשרינו ואשרי הדור שזכינו להתגלות אור יקר כזה הספר הקדוש "בית יעקב" על ספר בראשית, ו"ספר הזמנים" ענייני חג הפסח, אשר כל ההוגה בספרים הקדושים ההם באמת ותמים, וילכו בדרכי דברי תורה האלו, יעידו ויגידו כי הם פותחים שער לכל מבקשי ה' למצוא עצות בנפשם עיטין דאורייתא ליישר לבבם ביראת ה' באמונה, ויתעוררו עד שירגישו השגחתו יתברך בכל פרטי עניינם לדעת מה ה' דורש ממנו"...

"ועתה אליכם מבקשי השם תלמידי אדמו"ר הרב הגאון הקדוש זצלה"ה זי"ע אקרא, שימו לב ותעשו שיעור עיון בלימוד ספרים הקדושים ההם בכל כנסיה וכנסיה, ותהיה לכם לעזר ולהועיל בכל פרטי עניינים הנצרכים לאדם. ובזה תעוררו שיבקש רחמים עליכם, וזכותו יגן עליכם ויעמוד לכם עבור זה... [ע"כ]

סיפר [הרה"ק רבי אברהם יהושע העשיל זצלה"ה, בן רבנו הקדוש בעל "בית יעקב" זי"ע] מדרכי אביו הקדוש ה"בית יעקב" זצלה"ה, כאשר שאלוהו על מאמר בגמרא איה מקומו? ענה ברוב הפעמים, שנמצא על המשנה הזאת. כן בהלכה, וכן באגדה.

"כי אמר, שהגמרא שאחר כל משנה, יש לה שייכות למשנה, כמבואר למבין. שכל המאמרים שסידרו חז"ל על המשנה שייכים לה, וזה נקרא "צורתא דשמעתתא". [והביא כמה דוגמאות בזה מה ששאלו ממנו ומה שענה להם].

[הרב ר' חיים שמחה ליינר זצ"ל, "דור ישרים" עמ' צז, הגאון רבי ירוחם ליינר זצ"ל מראדזין בקונטרס "זיכרון לראשונים"]

מדברי הרה"ג רבי ירוחם מאיר ליינר ז"ל

בהקדמה לספר הקדוש "בית יעקב" הכולל

לאביו רבנו הגאון הקדוש המחבר זצלה"ה

"בית יעקב" לכו ונלכה באור ה'. אור בהיר הוא בשחקים. אור צח ומצוחצח. אור תורת חיים. חיים הם למוצאיהם. צאו אליי ושתו איש איש מי באר חפרוה שרים אדירי התורה. ושאו מי קדושים מבאר מים חיים אשר מימיו מן המקדש הם יוצאים. הלוא המה אמרי קודש אדוני אבי מורנו ורבנו הרב הגאון הקדוש רבי יעקב זלה"ה. בעל המחבר ספר הקדוש "בית יעקב" על התורה. אשר הזיל את אמריו הקדושים האלה לדורשיו השוקדים על דלתי בית מדרשו מידי שבת בשבתו.

"אכן תיכף כבוא שמשו של אדוני אבי זקני מורנו ורבנו זלה"ה [=הרב הגאון הקדוש רבי מרדכי יוסף זלה"ה מעיר איזביצא, בעל מי השלוח"], זרחה שמשו של אדוני אבי מורנו ורבנו הרב הגאון הקדוש רבי יעקב זלה"ה, בעל המחבר ספר הקדוש "בית יעקב" על התורה. אשר הזיל את אמריו הקדושים לדורשיו השוקדים על דלתי בית מדרשו מידי שבת בשבתו.

"הוא הוסיף לבאר את דברי התורה הזאת, ואיזן וחקר ותיקן מטעמים הרבה. אשר נוכל לומר עליו בצדק, כי הוא ז"ל היה הראשון במעלתו זאת, אשר היה ביכולתו לפרש את מאמרי הזוהר הקדוש היותר עמוק, כי הורידו מגרם המעלות עד שכל תפיסת האדם, וילבישהו מחלצות ומעטה אורה. ויגלה סודות הכמוסים בו, כפי כוח המקבלים. ויבינהו לתלמידיו בלשון צח ונקי וקל, למען תת מושג נכון גם לתלמידיו הבינונים הבאים לשמוע תורתו,

ולהבינם דברי הזוהר הקדוש וכתבי האר"י ז"ל, באופן קל מאד. ובנעימות לשונו סידר תלמודו על סדר פסוקי התורה, דבר דבור על אופניו.

"הוא הואיל לבאר את תורת אדוננו האר"י הקדוש ז"ל בפירוש נאה צח וקל [=הוא החיבור הקדוש על "עץ חיים" ו"פרי עץ חיים", שנרשם מפיו קדשו על ידי בנו מרן הקדוש בעל "אורחות חיים" זצ"ל, ולא זכינו לאורו]. וינהל את עם ה' ללכת בדרכי החסידות ותורת המידות, אשר הציב לנו יתד בל תימוט מורנו הבעל שם טוב ז"ל. אשר באמת נוכל לומר, כי עד העת ההוא הייתה תורת הבעל שם טוב צרורה וחתומה, סגורה ומסוגרת.

"ואף כי לא למצער עמלו תלמידיו הקדושים ז"ל, ויבארו לנו את דרכי חסידותו בספריהם הרבים אין קץ, אכן גם הם ז"ל מחסידותם וענוותנותם היתירה ומיראתם הרבה, מנעו את הטוב מעמנו, כי לא ביאור לנו את דבריהם הקדושים ככל הצורך והנחוץ, ומעט מזער הוא אשר הואיל לבאר, ורובי תורתו עזבו כאשר הוא. יש אשר מרוב שכלם הכביר ורוחב בינתם כפתחו של אולם, לא מצאו להם צורך לבאר כל עניין ועניין ככל הנחוץ, ויסמכו על רוחב לב תלמידיהם כי יבינום. ויש אשר מיראת ה' אשר כלפיד אש בערה בקרבם, ומדאגה פן יהרסו רבים לעלות בכרם ה' ויבואו לקצץ בנטיעות חס ושלום. וימסרו את תורתם לתלמידיהם בעל פה...

"ואחרי אשר נפתחו שערי אורה האלה, רבו כמו רבו הדורשים את תורת אדוני אבי מורנו ורבנו זללה"ה. ובצדק נוכל לומר כי נתקיים מה שנאמר במעשה דרבן גמליאל [ברכות כח.] "ההוא יומא אתווספו כמה ספסלי", כי האיר ה' את עיני רבים לשוטט בתורתו החוצבת להבות אש דת, וישתוקקו מאד להרוות את צימאונם מבאר תורתו. כי תודה לא-ל יש די באמרי קודש אלה להרוות צימאון כל דורשיו, ודבריו באמת ילהיבו את הלבבות, יחדרו אל קרב כל איש בקרבו אליהם. הם יורו לנו את הדרך הישר איך לעבוד את ה' הגדול והנורא, ולהידבק במידותיו. וכל המעיין בדבריו הקדושים, יתלהב ליבו לעבוד את ה' ביראה ובאהבה".

(עד כאן – מלשון הרה"ג רבי ירוחם מאיר ליינער ז"ל בן מרן רבנו הקדוש זי"ע, בהקדמה ל"בית יעקב" הכולל על התורה והמועדים, לובלין תרס"ו)

מכתב מכ"ק הרב הגאון הקדוש מאור הגולה מו"ר מגור זצ"ל, אל הרה"ח ר' חנינא דוד ליינער ז"ל נכד רבנו, המוציא לאור ספרו הקדוש "בית יעקב" על ויקרא

"בעזרת השם, ד' חיי, צ"ז

ידידי היקר ה"ר חנינא דוד שי' לאוי"ט

קבלתי מכתבו [וכו']. אני לוקח 'פרינמענט'¹ ושולח אני ע"י הפאסט 10
זהובים [עבור ספר הקדוש ב"י על ויקרא], ואולי מחירו יותר יודיעני ואשלח
המותר [וכו'].

יש לתקן בפרשת אמור בהמאמר 'והכהן הגדול'² [וכו' וכו'].

בבית יעקב [בראשית] ריש פרשת חיי שרה כתב³, שנשאר אברהם אבינו
בחיים אחר מות שרה מ"ח שנים, והלוא המה רק ל"ח שנים⁴.

ידידו דוש"ת אברהם מרדכי אלטר

נ. ב.

בידוע כי כ"ק אדמו"ר בעל "אמרי אמת" זצ"ל מגור, מאוד היה חביב אצלו ספר
הקדוש "בית יעקב", ואומרים שלא מש מן שולחנו. אצל חסידים הזקנים ידעו, כי
בעת שמזכיר ב"שמועסן" בלשון "איתא בספרים" סתם, הייתה הכוונה ל'בית יעקב'..

ומסופר עוד, כי בעת שבן זקוניו הצעיר רבי פנחס מנחם [אחר כך אדמו"ר בעל "פני
מנחם" מגור] היה בימי עלומיו, ומצא כמה פעמים הספר על שולחן אביו, ושאלו
פעם מהו זה הספר על השולחן, האם זהו סידור? על זה השיב לו אביו, זהו ספר,
שכאשר לומדים בו ויודעים אותו, יכולים לדעת איך להתפלל מתוך הסידור..."

¹ =מנוי מראש על קבלת הספר. ואכן ברשימת המנויים המופיעה בסוף הספר [שנתנו מעות קדימה
על ספר הקדוש הלז] מופיע "גער. מו"ר הרב הגאון הקדוש הצדיק שליט"א".

² הוא מאמר הנדפס בעמ' 226. אבל לא נזכר בפנים עניין התיקון וכנראה שתוקן קודם הדפוס.

³ שם בעניין א' [דף פד ע"א] כתוב, כי אברהם אביו ע"ה הגיע לתכלית שלימותו בעבודתו עד לזמן
מיתת שרה, ומבאר עוד שם העניין "מה שאאע"ה נשאר עוד בחיים שמונה וארבעים שנה", ע"ש
העניין. על כך הערת אדמו"ר מגור, שבפועל חי אברהם אבינו אחר מיתת שרה רק ל"ח שנים. שהרי
בעת העקדה כשנפטרה שרה היה בן קל"ז כנודע, וחי עד קע"ה שנה, הרי שהוסיף אח"כ וחי ל"ח שנה.

⁴ הערת המו"ל הרה"ח רח"ד ליינער ז"ל בתחתית השורה: "בבית יעקב הכולל על כל השנה, שכתב
בעצם כתב יד קדשו בנו מרן הקדוש בעל אורחות חיים זצלה"ה, כתוב בזה הלשון: "והנה אברהם חי
מ"ח שנה יותר משרה" ע"כ. נמצא שהם ביחד עם העשר שנים שהיה גדול משרה - מ"ח. ואתי
שפיר", ע"כ ההגהה. ובמהדורות בית יעקב בראשית החדשות צוין בהערה מתחת לקו.

מנועם שיח אדירי התורה זי"ע

מרן רבנו "בית יעקב" עם הגאון "תורת חסד" מלובלין⁵

כתב בקונטרס "מאורות נתן" שבסוף הקובץ "דברי הילל"⁶, באיגרת אל הרב המו"ל מאת הרה"ג החסיד רבי נתן צבי פעסיס⁷ ראב"ד ומו"ץ עיר 'ווענגרוב', וזה לשונו⁸:

"ב"ה א' חיי [תר]צ"ה, ווענגראב.

"כבוד ידידי הרה"ג וכו' מוהר"ר הילל פוסק⁹ נ"י.

"דברי תורתך השגתי תמול... ואומר לך דבר זה שאני זוכר בהיותי צעיר לימים היה כבוד מורי ורבי הגאון הקדוש מראדזין בעל "בית יעקב" זצלה"ה בלובלין אצל הגאון בעל "תורת חסד" זצלה"ה.

"תחת אחד השיחים [=השיחות] נדבר ביניהם מן הקושיה הידועה¹⁰, למה "עשה דוחה לא תעשה" [יבמות], הלוא 'לא תעשה' חמורה ממצוות 'עשה', לפי שיש בה מלקות?? [=היינו למי שעובר עליה בעדים והתראה, בניגוד למי שרק ביטל ולא קיים 'מצוות עשה', שאינו נענש על כך בבית-דין].

⁵ הגאון המובהק רבי שניאור זלמן פראדקין [לאדיער] רבה של העיר לובלין. נולד בשנת תק"ץ בעיר לאדי, במשפחתו החסידיית הקרובה לאבי שושלת חב"ד הגאון הקדוש רבי שניאור זלמן מלאדי 'בעל התניא', שעל שמו נקרא. כיהן כרב בפולוצק, ובשנת תרכ"ח התקבל כרבה של לובלין, על מקומו של הגאון רבי יהושע העשיל אשכנזי, שנפטר בשנת תרכ"ז. בעיר זו התפרסם כפוסק מובהק, בעיקר בזכות ספרו הנודע שו"ת תורת חסד" שקנה לו מקום של כבוד בכותל המזרח בעולם ההלכה היהודי. בשנת תר"ץ ביקש לעזוב את רבנותו בלובלין ולעלות לארץ הקודש, ואכן הגשים שאיפתו ועלה לארץ ישראל והשתקע בה. נפטר ביום ה' בניסן תרס"ב, ומנוחתו כבוד בירושלים עיה"ק בהר הזיתים.

⁶ קובץ שלישי, סעאיני תרצ"ה (עמ' נג).

⁷ הרה"ג החסיד רבי נתן צבי פעסיס, מגזע הגאון רבי יהודה ליב מרגליות אבד"ק פרנקפורט דאודר בעל מחבר שו"ת "פרי תבואה". יליד העיר לודז', תלמיד הרב הגאון רבי ישראל יצחק הכהן רבה של פובונזיק, ונסמך מרבני הדור. כיהן כרב בעיירה מונקוביד, והחל משנת תרס"ד בערך כראש בית דין ומורה צדק בקהילת ווענגראב. חיבר "אספת זקנים" והוא ספר שיטה מקובצת החדש, על שלש מסכתות: ברכות, ראש השנה, מגילה. נפטר כנראה בסמוך לשואה [ספר וונגרוב, עמ' 117, עם תמונה]

⁸ בשינויים קטנים להבהרת הכוונה.

⁹ הרה"ג ר' הילל פוסק, עורך ומוציא לאור ירחון ההלכתי "דברי הילל" וכן ירחון "הפוסק". נולד בעיר זלטופולי שברוסיה בשנת תרמ"א, לאביו הגאון רבי אליהו פוסק בעל מחבר ספר "שו"ת מור ואהלות". כיהן כרב בזלטופולי, ואחר כך ברומניה. בשנת תרצ"ה עלה לארץ, ונתקבל כרב בעיר תל אביב. נפטר ביום י"ב אייר תשי"ג.

¹⁰ קושיה זו מיוחסת לבעל 'ספר חרדים' הגאון רבי אליעזר אזקרי זי"ע, מחכמי צפת הנודעים שבתקופת מרן ה"בית יוסף" ומרן האריז"ל וחבורתם, והיא מובאת בהקדמת המחבר.

נענה הרה"ק בעל "בית יעקב" זצ"ל ואמר:

"אפשר להבין הדבר, בהקדם מאמר הגמרא על זמן מתן תורה [שבת פח:]:
"אמר רבי יהושע בן לוי, מאי דכתיב [שיר השירים ה, יג] 'לחיינו כערוגת
הבושם'? כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה, נתמלא כל העולם כולו
בשמים! וכיוון שמדיבור ראשון נתמלא, דיבור שני להיכן הלך?? הוציא
הקב"ה הרוח מאוצרותיו והיה מעביר ראשון ראשון! [=לגן עדן, רש"י] [=עכ"ל
הגמרא].

"הביאור בדבר, שכיוון שאמר הקב"ה דיבור 'אנוכי ה' אלוקיך' נתמלא כל
העולם אור, ולא היה כוח בשום נברא לעבור ח"ו רצון הבורא יתברך. אך
כשאמר הקב"ה 'לא יהיה לך אלוהים אחרים', נתן בזה הדיבור עצמו מקום
ויכולת לעבור על רצונו ח"ו. וזהו "העביר הקב"ה ראשון ראשון", היינו שעל
ידי דיבור השני עבר חלק מן השפעת דיבור הראשון, כמבואר¹¹.

"והנה, כל 'מצוות עשה' נכללו בדיבור 'אנוכי ה' אלוקיך', וכל 'לא תעשה'
בדיבור 'לא יהיה לך'¹². נמצא, שבאמת גרוע העובר על 'לא תעשה' בקום
ועשה, מן העובר על 'עשה' בשב ואל תעשה, כמוכח. אמנם, כאשר איש
ישראל רוצה לקיים 'מצוות עשה' אשר נכללה בדיבור 'אנוכי', כל ה'לא
תעשה' בטלים אז, כמו בזמן אמירת הדברות מפי הקב"ה, ועבור זה הכלל הוא
כי 'עשה דוחה לא תעשה'! [=עד כאן דבריו ז"ל]

והנה הגאון בעל "תורת חסד", כששמע זאת, נתמלא שמחה מתירוץ זה, ונשק
את ידיו של מורנו בעל "בית יעקב"¹³!.. ו'דברי פי חכם חן':

¹¹ השווה "בית יעקב" לפרשת משפטים (דף קמג), וז"ל קדשו: "שראו אז [במתן תורה] כל ישראל
מפורש שמלוא כל הארץ כבודו ואין מקום פנוי מכבוד שמים.. וזה הוא שאיתא (שבת פח:): 'מאי
דכתיב 'לחיינו כערוגת הבושם' כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה נתמלא כל הארץ כולו בשמים.
וכיוון שבדיבור ראשון נתמלא, דיבור שני להיכן הלך?? היינו, אחר שראו מפורש התגלות האור 'אנוכי
ה' אלוקיך' אם כן אין מקום שוב למצוות ועבודה, ולמה הוצרך הדיבור 'לא יהיה לך?' ומשני 'הוציא
הקב"ה רוח מאוצרותיו והיה מעביר ראשון ראשון', היינו שהשי"ת הסתיר מעט גדול האור הזה בכדי
שיהיה מקום להדברות שנאמרו אחר זה הדיבור, עכ"ל. וכאן באופן שונה קצת, שעצם דיבור 'לא
יהיה לך' פתח הפתח והסתיר זה האור. ועיין עוד ב"י שם, דף קמד.

¹² כן מבואר בכמה וכמה ספרים הקדושים, ומבואר הדבר בחידושי אגדות מהרש"א במסכת מכות
כג, עיין שם. וכן הובא בדברי 'אור החיים הקדוש' על הפסוק 'אנוכי ה' אלוקיך', וזה לשונו: "וראיתי
לתת טוב טעם בהשמעת ה' לישראל ב' דברות 'אנוכי' ולא יהיה לך', כי הם שני שרשים לשני כללות
המצוות שהם מצוות עשה ומצוות לא תעשה, לזה נטע ה' בהם מפי עליון שרשי ב' המצוות שבזה לא
תמוש תורה מזרענו לעולם ועד", עכ"ל אור החיים הקדוש שם.

¹³ עניין נשיקת הידיים כבר מובא בספרי קדמונים, ויימצא כמה פעמים ב"זוהר הקדוש" ו"תיקונים" כי
בעת ששמעו התנאים הקדושים מפי רשב"י איזה גילוי מיוחד נשקו ידיו. ובפרט אצל בנו התנא רבי

מן הראוי להביא כאן מדברי קדשו של מרן בעל "אורחות חיים" זי"ע בספרו הגדול "עין התכלת" הנוגעים בענייננו. וזה לשון מרן זללה"ה שם (עמ' שנט):

"הנה בעניין מצוות עשה ומצוות לא תעשה. בקיומם, קיום מצוות עשה גדול מקיום מצוות לא תעשה, שהרי עשה דוחה לא תעשה. ובעבירתם, חמור יותר כשעובר על מצוות לא תעשה גדול מעונש עבירת מצוות עשה, ועל עבירת מצוות עשה כשעשה תשובה אינו זו משם ומחלין לו מיד, מה שאין כן בעבירת מצוות לא תעשה, וצריך תשובה ויום הכפורים כדאיתא במסכת יומא [].

"וביאר אאמו"ר הגאון הקדוש זצוקללה"ה [בעל "בית יעקב"], שבוודאי אם היו ענייני המצוות נוגעין לו יתברך, לא היה שייך לחלק בין מצוות עשה למצוות לא תעשה, ובין קיומם לעבירתם. אכן באמת, מצדו יתברך אינו צריך ואינו מתפעל ח"ו ממעשינו, וכדכתיב "אם תצדק מה תיתן לו" [איוב לה] וכמו שאמרו רז"ל במדרש "וכי מה אכפת ליה להקב"ה לשוחט מן הצוואר ואוכל, או שוחט מן העורף ואוכל? [הא לא ניתנו תורה ומצוות אלא לצרף בהן את הבריות]!" ולא ניתנו המצוות אלא מצדנו לטובתנו, לצרף אותנו במצוות.

"וכיוון שענייני המצוות הוא מצד האדם, לכן יש חילוק בין מצוות עשה למצוות לא תעשה, בקיומם ובעבירתם. שבקיומם, כשמקיים מצוות השי"ת בשב ואל תעשה, אינו גדול כל כך כמו שמקיים מצוות השי"ת במעשה. שבמעשה ופעולה, מצרף ומכריח את עצמו להתבטל לרצונו יתברך, יותר ממה שמצרף ומכריח את עצמו במה שמקיים מצוות השי"ת בשב ואל תעשה, ולכן שכר מצוות עשה גדול יותר ו"עשה דוחה לא תעשה".

אבל בעבירתם, העובר על מצוות לא תעשה עבר עבירה עותר גדולה לפי שעובר על מצוות השי"ת במעשה בפועל, אבל העובר על מצוות עשה אינו עובר במעשה אלא בשב ואל תעשה, ולכן העונש חמור בעובר על לא תעשה, מעובר על מצוות עשה". עד כאן לשון מרן ז"ל¹⁴.

ויהי רצון שנשמור חוקיך בעולם הזה, במצוות עשה ובמצוות לא תעשה, ונזכה ללמוד וללמד לשמור לעשות ולקיים כל החוקים והתורות, אמן ואמן:

אלעזר ברבי שמעון שנשק ידי אביו, כמו שמובא בן בתיקוני הזוהר (דף כג): "אתא רבי אלעזר בריה ונשיק ידי ודרשב"ין ואשתטחו ליה כל חבריא ואמרו ליה, אלו לא באנו לעולם אלא לשמוע דברים הללו-דייננו!" ע"ש. וכן בעוד מקומות.

¹⁴ תירוץ אחר לקושיית החרדים, ראה: "ערבי נחל" פרשת בהעלותך, דרוש א. וידועים המה היטב דברי הרמב"ן ז"ל שכתב בפירושו לתורה, שלפיכך עשה גדול מלא תעשה, מפני שמצוות עשה הוא אהבה ומצוות לא תעשה יראה, ומידת אהבה גדולה ממידת יראה. ואין כאן המקום להאריך:

'מרגניתא טבא'

מאת רבנו הגה"ק בעל "בית יעקב" זי"ע

כתב הגה"צ רבי ירוחם ליינער זצ"ל מראדזין-ברוקלין ניו יורק, נין רבנו, בקובץ "הפרדס" [ניו יורק, שנה כ"ז חוברת ז', עמ' 6], וזה לשונו:

"עתה אביא בזה מרגניתא טבא מאת אדוני אבי זקני הגאון הקדוש רבי יעקב זללה"ה מאיזביצא בעל ספר 'בית יעקב' על התורה ו'ספר הזמנים'. ביישוב קושיית הראשונים¹⁵, מאחר ש"קיים אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא נאמרה" [יומא כח ב], למה לא מל את עצמו עד שנצטווה עליה בהיותו בן צ"ט שנה??

"ואמר [מרן], על פי מה שאמרו ז"ל [מנין למילת גוי שהיא פסולה], משום דכתיב [בראשית יז, יג] 'המול ימול' [רש"י: קרי ביה המל ימול, מי שהוא מל ימול אחרים, ע"כ] (עבודה זרה כ"ז א').

"ואם כן, קודם שנצטווה אברהם עליה, לא היה יכול למול עצמו שלא היה בר מילה ומילתו פסולה. ולכן המתין עד שנצטווה עליה¹⁶. ודברי פי חכם חן, ושפתיים יישק", עכ"ל.

¹⁵ היא קושיית רבנו אליהו מזרחי [הרא"מ] ובעל מנחת יהודה על רש"י, בפרשת תולדות. וכבר כתבו עליה רבים וכן שלמים ואבמ"ל. וראו בספר 'מי השלוח' לרבנו זללה"ה, בחלק שני ריש פרשת לך.

¹⁶ ואף שטרם שמע אז אברהם אבינו הציווי מפי הקב"ה בלשון זה, שהרי עדיין לא נאמרה לו מצוות מילה, אכן על שם העתיד ובכדי שיוכל להיקרא בזה שימול עצמו שקיים מצוות מילה קודם שנאמרה לו, אי אפשר בלתי אם יהיה כשר באופן כזה גם אחרי הציווי. ושאני אחרי שנצטווה על כך כשמל עצמו אז, שהיה זה בגדר מצווה מפורשת אליו, ואי אפשר שיקיימה רק באופן זה וזו מצוותו. אבל מקודם לכן שעדיין לא היה מצווה, לכן אפשר קיומה רק אם היה באופן שאחר כך גם כן כשר בזה.

סיפור מעשה מופלא מחולה שנושע ברפואת הגוף והנפש

אצל מרן הרה"ק בית יעקב זי"ע מאיזביצא

פעם אירע, שהגיע לפני הרבי איש אחד שחלה במחלה אנושה, שנתגבר עליו החום והיה כאש קודח בעצמותיו, עד שהרופאים לא מצאו לו מזור ואמרו נואש. בא האיש אל הרבי ודמעתו על לחיו, שיתפלל הרבי לבריאותו ולרפואתו, כיוון שבמצבו זה חייו אינם חיים ואף נשקפת סכנה ממשית לחייו.

הרבי "בית יעקב" לוקח את הפתקה ("קוויטל") המונחת לפניו לידו, וקורא בה רגעים אחדים תוך התעמקות במחשבותיו, לאחר מכן נענה ואמר לו: "לך אל בני רבי גרשון העניך שיחיה, היושב בחדר הסמוך ועוסק בתלמודו, ומסור לו בשמי כי ירשום עבורך מרשם רפואי לבית המרקחת, ובו חומר המכונה 'פוספור' [=זרחן], קח את התרופה, והשי"ת ישלח לך רפואה שלימה למכתך!

עשה האיש כאשר נצטווה, ופנה אל בן הרבי, הגאון הצעיר שכבר אז יצאו לו מוניטין בחיבורו הגאוני "סדרי טהרות" שהוציא בתור אברך בן ל"ג, שזכה להסכמתם הנלהבת של גדולי הדור, ומסר לו את בקשתו של אביו האדמו"ר.

כיוון שקלט רבי גרשון חנוך את המצב, ניעורה בקרבו פליאה רבתי: הלוא האיש טובל לדבריו מן חום בעירה בגופו, ומדרך הרפואה לחפש אמצעים לקרר הבעירה שבגוף על ידי סממנים מקררים (מה שכנראה לא הצליחו כאן לעשות), ואלו חומר 'זרחן' הינו כידוע בעל פעולת חימום והרתחה, שהרי מוצאו ממכרות של גופרית (בזמנו אף משחו חומר זה על ראשו של הגפרור), הכיצד יתכן אפוא כי יצווה אביו לרשום לו דווקא תרופה כזו למכתו?! הן הדבר רק ישפיע לרעתו, חלילה! אי לכך פנה רבי גרשון חנוך ליהודי החולה, שייגש שוב לאביו הרבי, ויאמר לו שאולי לא ייתן לו רפואה זו.

בצר לו עשה כך היהודי, וחזר לרבי עם תשובת בנו לבקשתו, במילים הללו ממש כפי שנתבקש למסור לאביו הרבי. ומה גדל תימהונו, כאשר הרבי פוקד עליו בשנית, שייגש לבנו ויבקש ממנו תיכף לכתוב מרשם של חומר 'זרחן' דווקא, כדי שיוכל להוציאו מבית המרקחת ולקחתו לטיפול. ואל יתפעל כלל משום דיבור אחר, מכיוון שזו אכן התרופה היעילה בשבילו, היא ולא אחרת!

בלית ברירה חזר בשנית אל בן הרבי, רבי גרשון חנוך, שהרגיש במצר, מאחר שלפי ידיעותיו בחכמת הרפואה שכבר אז הצטיין בה, ידע בבירור כי 'רפואה' זו לא בלבד שלא אמורה להועיל, אלא עלולה להזיק חלילה ולהרע את מצבו של החולה עד כדי סכנה. מאידך, מצווה ועומד היה מאת אביו הקדוש הרבי,

ולא יכול היה להתחמק בעניין, ושמא, כך חשב, עניין סגולי גרידא יש כאן מן הרבי, ולא עניין רפואי?? אי לכך, נמלך בדעתו הטהורה ועשה כחכמתו: רשם את התרופה המבוקשת לאיש, כאשר 'ליתר ביטחון' הוא מוסיף בכתב ידו חומר מסוים, שאמור לקרר את הגוף ולאזן ההשפעה, ודבר זה יערב ביחד עם הזרחן שיכבה את החמימות בגוף אם תתרבה, על ידי כך תבוא הרפואה בס"ד. ואכן, היהודי לקח תרופת מרשם זה בבית המרקחת כאשר נצטווה מאת הרבי, והנה עלתה רפואה למכתו ושב לעמוד על בריאותו כאחד האדם! ויהי לנס.

אכן בכך, טרם נסתיים העניין.

כעבור תקופה של מחצית השנה, נתפרסם בעיתונים דאז, כי פרופסור גדול בעיר ווינה שבאוסטריה חידש וגילה, כי ל'מחלת החום' שבגוף אין לך רפואה טובה מחומר 'פרוספור' [זרחן] לעת הצורך, כאשר בכך הוא סותר לחלוטין דעתם של הרופאים שקדמו לו עד אז וטענו בלהט, כי בעיקר חשוב אצל חולים כאלה לקרר את חמימות הגוף בכל דרך שתימצא, ואלו הוא טען לעומתם, כי אדרבה, יש להוסיף דבר מחמם על הגוף, שבכך דווקא חום הגוף ירד וישוב להיות סדיר בבחינת הכלל הידוע אצלנו 'הבלא מפיק הבלא' [חום חדש מוציא החום הקודם]. ובעצם כל מחמם טוב לכך, אך הטוב ביותר-הזרחן. והיה הדבר לחידוש בעולם הרפואה.

כאשר קרא רבי גרשון חנוך אודות הדבר, רץ במהרה לאביו הקדוש הרבי בעל "בית יעקב", וסיפר לו על התגלית הרפואית החדשה, תוך שהוא מביע פליאתו מול פני קדשו של אביו, הכיצד ידע בעצמו אודות הדבר בטרם ידעו זאת אף הרופאים בכבודם ובעצמם?! ועכשיו נגלה, שהצדק עמו מלכתחילה!

פתח הרבי "בית יעקב" פיו הקדוש בחכמה, וכה היה משיב לבנו הגדול:

"ראשית כל, דע לך בני יקירי, כי עיקר הסתעפות חכמתם של האומות וחכמי המדע היא בהשפעתנו, בהשפעת הקדושה של בני ישראל, בתורתם ובמצוותיהם. שכן על ידי שפע קדושה של האומה הישראלית, שופעות להם חרשות בעולם, ואזי גם חכמי האומות מקבלים קצת מזה. אבל בראשונה, בא הדבר אצלנו, אצל חכמי התורה הקדושה. וכן העניין גם ב'פוספור', לאחר שהמשכנו בס"ד הדבר מן המקור והשורש העליון, נודע ממילא הדבר גם אליהם, מכיוון שכבר בא לחלל העולם הזה, לכן יש להם בו שליטה"¹⁷.

¹⁷ א"ה: דבר מדהים כיוצא בו מצינו בספר "תפארת החנוכי" על הזוהר, לבנו מרן רבנו "אורחות חיים" [בפרשת וארא]. לאחר שרבנו סח אודות שורש היסודות בבריאה, שמיוסדים על פי השמות הקדושים, כותב רבנו בזה הלשון: "כי שורש הכול הוא ארבע אותיות שם הוי"ה.. אכן כאשר יתלבשו

כאן הוסיף מרן "בית יעקב" באמרי קדשו, וכה סח באוזני בנו הגדול:

"ועתה, בוא ואבאר לך בני, סוד העניין בפנימיות הנפש.

"ראשית כל עלינו לדעת, כי כל מחלה שנוצרת בקרב גופו של אדם, נגרמת היא לאדם מסיבת איזה פגם שהתהווה בקומת נפשו של האדם ברוחניות, שכן אברי הגוף מכוונים הם כנגד אברי הנפש, ורמ"ח אברי הנשמה הרוחניים מתלבשים הם על רמ"ח אברים הגופניים שכנגדם. ועל כן, כאשר יוולד חסרון באחד, הוא בולט גם בשני, כיוון שהם מתאימים זה כנגד זה, כמבואר.

"והנה, הרפואה למחלת הגוף באמצעות סגולה, שני סוגים אצלן.

"סוג אחד הינו, לתקן את הקלקול שנפגם באדם ברוחניות, ממילא נתקן גם החיסרון שבגוף הגשמי שלו התלוי בו, וזהו עניין "קמיע" שמוסרים צדיקים שונים לחולה, שנותנים לו בכתב איזו 'קבלה מעשית' הפועלת לרפואת נפשו, ועל ידי כך מיתקנת מחלת גופו. מכיוון שעל ידי שם הקודש וכוונתו יכולים לתקן חסרון הנפש בשורשו הרוחני, וזה משפיע על הגוף הגשמי כאמור.

"הסוג השני הוא, לתקן את החיסרון בגופניות, על ידי קמיע של עקרין, שזהו מין עשבים סגוליים המרפאים בגשמיות, ועל ידי זה נתקן בעקיפין הפגם הרוחני, שהא בהא תלויים הם. כפי שאמרו חז"ל במדרש (בראשית פרשה ו) "אין לך כל עשב ועשב, שיש לו מזל ברקיע המכה בו ואמר לו גדל". נמצא אפוא, כי העשב מתאחד עם מזלו ברקיע וממילא על ידי עשב הגשמי נתקן מזלו הרוחני, והם מתאחדים זה בזה. לכן, כאשר ייקח החולה עשב הסגולי, על ידי כך יתקן שורש הרוחני המיוחד לאותו עשב, ואז תעלה ארוכה לאדם.

"ובנידון שלנו, החולה הזה שבא לפני, כאשר העמקתי לחשוב אודות חסרונו ברוחניות הגורם לו לחסרונו בגופניות, הגעתי למסקנה כי מצב חסרונו הוא עניין הייאוש שאוחז בו, היינו שהיה מתייאש ומתרפה במלאכת שמים שלו ואומר לנפשו נואש, כי לא יראה אור הקדושה לעולם, והשלים עם מצבו זה.

בהסתעפותם, כן יש לחלק כל יסוד לכמה פרטים, שנכללים במילואי השמות ע"ב, ס"ג, מ"ה, ב"ן. וכן קבלתי מאדוני אבי מורי ורבי הרב הגאון הקדוש זללה"ה, בעניין מה שמחלקים חכמי האומות כפי חכמת ההרכבה וההפרדה [=כימיה], שהגיעו עתה [בימיו] לחלק ל"ג יסודות. ובאמת, שורש היסודות הם ארבע, אכן לא הגיעו לחכמת ההרכבה וההפרדה בשלימות, שבאמת יש לחלקם לע"ב יסודות", ע"כ לשון קדשו של 'אורחות חיים'. מדהים להיווכח ברוח קדשם של רבותינו הקדושים, ובעומק בינת וכוח חכמת תורתם, עד כמה כיוונו הם לאמת מתוך תורתם, שבאמת נתגלו מאז יסודות רבים ונוספים, זאת מבלי להיכנס כמובן למספרם המדויק שאפשר ועולים אחרת בשמות הקדושים, עם מילואי השמות או באופנים אחרים שאין להם חקר, ודעת קדושים מי ימצא! זי"ע ועכ"י.

"ובכן ה'קמיע' הדרוש לאדם במצב כזה הינו, אמצעי כיצד להוציא ממנו חושך הייאוש והדכדוך. והנה, הקמיע בכתב לאדם כזה הינו השם הקדוש היוצא מן הכתוב "כי אשב בחושך, ה' אור לי", היינו שאפילו בעומק החושך אין שום ייאוש חס ושלום, רק יכולים להאיר גם שם. אכן, הרי ידעת מדרכנו שאין אנו חפצים להשתמש ב"קבלה מעשית", אי לכך התיישבתי בדעתי להעניק לו קמיע מסוג אחר, מסוג סגולי. והסקתי שאין דבר טוב לו כמו 'פוספור' זה, ששורשו במעמקי ארץ ממנו נחפר, ושם החושך כפול ומכופל, ועם כל זאת חומר 'זרחן' זה כשמו, מאיר וזורח הוא ביותר במעמקי החשכה, ויוצאת הימנו אורה לעולם, כידוע מטבעו של חומר זה. לכן נתתי לו זה החומר לרפואת הגוף והנפש גם יחד, ובס"ד הועיל לרפואתו ועלתה לו ארוכה ומרפא למכתו".

עד כאן היו דבריו הקדושים של מרן בעל "בית יעקב" זי"ע, באוזני בנו הגדול רבי גרשון חנוך, מי שנודע ונתפרסם בעולם ברבות הימים כבעל "אורחות חיים". זכותם יגן עלינו, אמן!

[על פי ספר "בית צדיק", פיעטרקוב תר"ע; מובא בקיצור בספר "דור ישרים"]

%%%%%%%%

מעשה רב ביהודי שנושע וניצל מעונש הממשלה

בזכות ברכת רבו הקדוש בעל "בית יעקב" זי"ע

מוגש לרגל יומא דהילולא קדישא, ט"ו מנחם אב

מעשה ביהודי כפרי שדר בכפר הסמוך לעיר 'קרסניסטב' [בפלך לובלין], חזקה הייתה בידו לחכור אצל הפריץ היושב בכפר הסמוך שמרי יין שרף ממשרפות היין שרוף שבכפר ההוא, שהשתייכו לפריץ.

הסכם חשאי נערך בין היהודי הכפרי לבין עובדי המשרפה הנוכריים, ובמקום שמרים גרידא, מילאו הם לו חביות מלאות יי"ש טהור, אותן מכר תמורת כסף מלא, שאחוזים הימנו העביר לעובדים אלו ששימשו כשותפים במזימה.

לימים נודע הדבר לסוכן חצרו של הפריץ, כי היהודי מרמה באופן קבוע את הפריץ. חמתו בערה בו, ובתור שונא ישראל מובהק, החליט לנקום ביהודי.

למחרת היום, משבא הכפרי כמנהגו לקנות אצל הפריץ "שמרים", היכה אותו סוכן החצר וגירשו כליל מן הכפר, ותיכף הלך לפריץ לספר לו אודות מעשיו של היהודי. אלא שבאותה השעה נח הפריץ על משכבו, ולא ניתן היה לגשת אליו בעניין. החליט אפוא יספר לפריץ מאוחר יותר, ויהי מה.

אותו יהודי כפרי, שהיה נוסע לעיתים לאיזביצה לרבנו, נסע במהרה לאיזביצה כדי לספר לרבנו אודות צרתו שהתרגשה עליו. השמש נטתה לערוב, וכאשר הגיע הלה אל בית המדרש של רבנו, כבר ירדה חשכת לילה. בשעה זו, כבר ישב רבנו הקדוש עם בני החבריה, ועסק בתורה ובחסידות עם האברכים בני התשחורת ששחרו למוצא פיו הקדוש. פני רבנו הבהיקו כזוהר הרקיע בעת לימודו הטהור, וכולו נראה כמלאך ה' אשר יבקשו תורה מפייהו.

מכיוון שנוכח הכפרי בכך, פחד נפל עליו וחשש מאוד מלגשת לנוכח פני רבנו ולהפריעו באמצע. מאידך, לא מצא עצות בנפשו והיה שרוי במצוקה. אי לכך, פנה אל המשמש בקודש, ורמז לו על העניין שהביאו הנה. המשמש מצדו רמז לרבנו, והכפרי נקרא לגשת מיד אל פני הקודש ולספר בקצרה אודות עניינו.

משאך שמע רבנו על הדבר, במקום להשיבו גער בכפרי קשות לאמור: "האם אמנם מותר היה לך לעשות כן? הלוא חז"ל הקדושים אמרו, שאפילו גזל נוכרי אסור הוא! מה אם כן תרצה ממני עכשיו?" וחזר מיד ללימודו ולשיעורו.

רגשי חרטה עזים ניעורו בליבו של החסיד הכפרי, אכן נוכח הוא לדעת כי עוולה הייתה בידו וכי לא נהג כאן כהלכה. אולם הנעשה אין להשיב, ומאין יבוא עזרי? החליט בלית ברירה, כי ייגש בשנית לפני רבנו, עם גמר השיעור.

משגמר רבנו וסיים שיעורו, נכנס כדי להתכונן לתפילת מעריב, שוב נכנס היהודי וסיפר לרבנו על מצבו הביש, בהזילו דמעות שלישי אודות הצפוי לו. רבנו נתן שוב קולו בגערה, עד שהחרטה התגברה בליבו של החסיד הכפרי ביתר שאת. חרטה כנה כבשה את ליבו, עד שהחליט והודיע לרבנו באופן מפורש, כי לא ישנה עוד במעשהו וינהג מעתה רק בהגינות.

עם גמר תפילת ערבית, קרא רבנו אל היהודי הכפרי וכך אמר לו:

"חזור לביתך עכשיו, ובדרךך תסור תיכף לבית הדואר הממשלתי בעיר 'קראסניסטב', שם נמצא מכתב העומד להישלח אל הפריץ שלך. תדאג בכל דרך כי המכתב יימסר לידך, ואתה תהיה השליח למסרו לידי הפריץ היושב בכפר סמוך אליך, תיכף בהשכמה עם אור היום. אבל ראה והיזהר, לבל תחזור עוד על מעשיך אלו!"

כמובן שפקודת רבו שמרה נפשו, ועד מהרה עמד היהודי הכפרי בבית הדואר מול פקידי המשלוח. ואכן התברר שכך היה כדברי הרבי, מכתב הגיע זה עתה ביד הרצים רוכבי הרכב, בדיוק בעת שנכנס לשם היהודי, ואמנם לבקשתו נמסר המכתב בידו, לאחר שהבטיח מפורשות כי המכתב יגיע ליעדו בהקדם.

למחרת בבוקר בשעה מוקדמת, כבר עמד הכפרי על מפתן פתח ביתו של הפריץ, ובידו המכתב הרשום. ברגע הראשון שהתאפשר לו הגיש לידי האדון את המכתב, בהדגישו בפניו כי בדיוק הזדמן לבית הדואר עת הגיע המכתב, וכך יכול היה להציע שירותו בהבאת המכתב ליעדו.

הפריץ לוקח את המכתב, ומכיוון שאך קרא בו שורות ספורות, נתן האדון פקודה למשרתיו כי ימהרו תיכף לבית סוכן חצרו, כדי לאסרו ולהובילו אל עיר לובלין ולמסרו בידי הבולשת המשטרית. המשרתים מילאו פקודת הפריץ מבלי לדעת מה עומד מאחורי העניין, ואכן כעבור זמן קצר והסוכן איננו עוד בכפר והוא בדרכו ללובלין.

התברר לאחר מכן, כי סוכן החצר זייף שטרות המלוכה בעיר רחוקה שבה מתגורר קרוב של הפריץ, ולאחר שהרגיש כי הוא נמצא תחת מעקב משטרתי העתיק דירתו לכפר של הפריץ, וכך נעשה הוא לסוכן חצרו של האדון. קרובו של הפריץ שנודע לו מכך, שלח במהרה מכתב אל הפריץ, ובו הזהירו אודות הסכנה הצפויה לו מצד סוכן חצרו, זייפן העוסק בזיוף שטרות ומבוקש על ידי המשטרה. מכתב זה הוא שנמסר כעת בידי הפריץ, ועל פיו שלח לאסור את סוכן חצרו בבית האסורים.

באוזני מקורביו סח רבנו לאחר מעשה:

"בעת שבא היהודי לפניי, ראיתי והתבוננתי כי צרתו צרה, אולם לא מצאתי כל עצה לנפשו במצבו ובמצוקתו, אי לכך נמלכתי בדעתי כי קודם אשבור ליבו בחרטה כנה ואמתית על מעשיו ואי יושרו בעסקיו, רק לאחר מכן כשיעשה תשובה אז אוכל אולי לסייע בידו, ולכן גערתי בו בפרהסייה.

"אכן גם אז טרם מצאתי עצה לסייע ולהושיע לו, ובעת עסקי בדברי תורה אמרתי שמא אמצא תרופה למכתו מתוך דברי התורה, אך גם זה לא עזר. קצרתי אפוא בשיעורי, והוכרחתי לגעור בו שנית למען יתחרט על מעשיו באמת ובתמים. רק לאחר מכן, בעת תפילת שמונה עשרה, אחרי זיכרון וניקוי המחשבה ביתר שאת, נפל בליבי פתאום תיבות "מכתב" ו"פאסט" (=דואר), אזי הבנתי כי משם תצמח ישועתו, וכן היה.. זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

[על פי ספר "דור ישרים"]

רבנו הגאון הקדוש "בית יעקב" מאיזביצה זי"ע

נכתב בידי הרה"ח ר' ישראל הכהן אידלמן ז"ל

וחוזר ונדפס לרגל יומא דהילולא קדישא – יום ט"ו בחודש מנחם אב

רבנו יעקב מאיזביצה זי"ע, בעל "בית יעקב", נולד לאביו הגדול רבנו מרדכי יוסף זצ"ל, שהיה אחר כך הרבי מאיזביצה בעל "מי השלוח", בשנת תקע"ח, בעיר "טומאשוב".

הרבי ר' יעקב מאיזביצה, עוד הספיק להסתופף יחד עם אביו הגדול, בצלם הקדוש של הרבי ר' בונם מפשיסחה זצוק"ל והרבי ר' מנחם מנדל, האדמו"ר הזקן מקאצק.

הוא זצ"ל היה בנו בכורו, ואחר ממלא מקומו בקודש של אביו הקדוש רבנו בעל "מי השלוח" זצ"ל, וחסידים אמרו עליו שנתקיים בו במלואו המאמר חז"ל: "אין צדיק נפטר מן העולם, עד שמניח צדיק כיוצא בו", ושמש צדקותו וגדלותו בתורה, ביראה ובחסידות זרחה עוד מלפני הסתלקות אביו הקדוש, בבחינת "וזרח השמש – ובא השמש".

מאז עמדו על דעתו, התבלט במידותיו התרומיות, במזגו הטוב, ביחסו הלבבי לכל אדם. צנוע ונחבא אל הכלים היה. כל ימיו עמל בכדי לא להתבלט, וגם לא להכאיב לאיש. אהב את הסדר ואת השקט, וברח מכל רעש והמולה.

עם כל השקט והצנע לכת" שלו, בקע אור תורתו וצדקותו. הוא היה גאון גדול ואדיר לא רק בתורת הקבלה, הרז והח"ן, ולא רק שינק לתוכו מלוא חופנים תורה וקדושה מאביו הגאון הקדוש והצדיק הנפלא, אלא גם בתורת "הנגלה" נחשב לאחד מגאוני הדור. ובנו ממלא מקומו, הנשר הגדול הגאון האדיר אשר כל רז לא אניס ליה, האדמו"ר רבנו גרשון חנוך העניך מראדזין, בעל מחבר הספר "סדרי טהרות" על כל סדר טהרות ומחדש מצוות התכלת בציצית, מביא מאביו הגדול בעל "בית יעקב" הרבה חידושים בנגלה בספר "סדרי טהרות", ובראש הספר אף הדפיס ממנו "תשובה" שהשיב לקושיית הגאון האדיר רבן של כל בני הגולה רבי יוסף שאול נתנזון רבה של לבוב, אשר נשאל ממנו בעת שהלך אצלו לקבל ממנו "הסכמה" על "סדרי טהרות".

וכדאי הדבר לצטט ממה שכותב על אביו רבנו הגאון הקדוש רבי גרשון חנוך זצוק"ל, בהקדמה שכתב בראש ספר הקדוש "בית יעקב" על חומש בראשית,

ספר

בית יעקב

על התורה

ספר בראשית

הוא חידושי תורה לכאר דברי התורה בביאור המקובל מפי חכמינו ז"ל התנאים והאמוראים במדר הקבלה האמתית המקובל דור אחר דור ונתבאר בביאור רחב וברור בלשון חכמים ולשון חסידים למען ידוין הקורא בו להבין דברי התורה ודברי חכמינו ז"ל בשים ומדרש וזהו, ונתבארו בספר הזה מפי רבינו הרב הגאון הקדוש החסיד המפורסם חומר גזע תרשימים כקשית מורנו רבי יעקב זללחה כהרב הגאון הקדוש החסיד מורנו רבי מרדכי יוסף זללחה מאיזביצא כמו שנתבאר בהקדמה ובפתח השער

ווארשא

בדפוס ר' חיים קעלמער ברחוב נאָוֶאָליפּיע נומר 11

שנת תרנ"א לפ"ק

СЕРЪ БЕТЪ ЯКОВЪ

т. е.

Комментарій къ пяти книгамъ Моисея, соч. Раввина Якова Лайнера,
ТОМЪ I.

ВАРШАВА

Типографія, Литографія и Стереотипнія Х. Кельтера, улица Новоліпье № 11, въ Варшавѣ.

1890

עמוד השער של ספר הקדוש "בית יעקב" על חומש בראשית

צילום מדפוס הראשון, ווארשא תר"ן, אשר הוציאו לאור בנו הגדול רבנו אדמו"ר הגה"ק בעל "אורחות חיים" ז"ע, וצירף אליו בהתחלתו חיבור שלם הנודע בשם "ההקדמה והפתיחה" ובו מבוארים יסודי האמונה ושער החסידות

אשר הדפיס בווארשה בשנת תר"ן. וזה לשון קדשו של מרן בעל "אורחות חיים", שם:

"הוא (=אביו רבנו הגאון הקדוש "בית יעקב") היה גבר חכם בעוז, חד השכל בעומק ההלכה, ובקי בש"ס בבלי וירושלמי, ומדרש, וספרא וספרי. וכתבי האריז"ל היו פתוחים לפניו, ופירש אותם בפירוש מספיק וברור, עד שפתחם לפני כל באי שעריהם ללמוד.

"והבנת שכלו בהלכה, היה בעומק נפלא ובישרות עצום, ובכל הלכה גילה עומק ההלכה ו"צורתא דשמעתתא" (=מהלך ותמונת הסוגיה) על ברור. ואוכל להעיד באמונה, כי בכל מקום אשר לא נמצא פירוש מספיק לבירור ה"צורתא דשמעתתא", ובשאלתי אותו לא גמגם בלשונו אף רגע, רק תיכף ומיד הראה מקומו בש"ס בבלי, ובספרא ובספרי. ולא ראיתי שכל ישר כמוהו, להבין בעומק צורתא דשמעתתא כמוהו. והרבה עניינים הנם בכתובים אצלנו, על כמה עניינים וסוגיות, אך לא נכתב אף אחד מן אלף מחידושי, והרבה עניינים נכללים בחידושינו.

"ונעשה כמעין המתגבר, ובכל יום הוסיף חכמה ודעת, הן בנגלה והן בנסתר, כאשר כל רואיו ידעו וראו. ובדברי תורה על דרך האמת (=הקבלה) הרחיב בביאור רחב ופירוש מספיק לבאר כל סתום ולפתוח כל עומק, ועשה דרך כבושה לפני כל דורש תורה על דרך האמת.

ובמקום אחר באותה "הקדמה", כותב רבנו בעל "אורחות חיים" על אביו הקדוש:

"והנה בכתובים אתנו הרבה כתבים על כל התורה, שמהם יצאו ספרים שלמים; טעמי המצוות, כמעט על כל המצוות בשורשם;

"סדר התפלה" על כל סדר התפילה; ומחזור השנה (=ספר הזמנים), על כל המועדים ושבת וראשי חודשים, ותעניתים, וכל ימי מועד ומאורעות השנה, וערך הכינויים ממקראות ודברי חז"ל וזוהר הקדוש ותיקונים, וכתבי האר"י ז"ל "עץ חיים" ו"פרי עץ חיים" והענפים, חיים המה למוצאייהם. ונתבארו בהם די הביאור לכל באי שעריהם."

(עד כאן – מעדותו של בנו וממלא מקומו רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים" זצלה"ה זי"ע)

מעדותו זו הנאמנה של בנו גאון הדורות, אפשר לצייר לנו "מושג" מה אודות גדלותו של אביו רבנו הקדוש בעל "בית יעקב" זי"ע.

הוא היה כמעין הנובע. מאז החל לנהל את עדתו ולהעניק מתורתו לעדת החסידים הגדולים, עדה שהייתה מורכבת מאלפי חסידים, ביניהם רבנים מפורסמים ונגידים מופלגים, הדדעים קרובים ורחוקים גם יחד בשפע הרב שגבר והלך. תמיד פיתח אפיקים חדשים בכל נושא ועניין. בתקופה הראשונה להנהגתו הרבה להשמיע מתורתו לאברכים שבאו אליו. השמיע מדבריו לכל חסיד צורב וצעיר שנכנסו אליו לחדרו בייחוד, וכאלו הרבו לבוא, הרבו להיכנס לרבי בשעות הקבועות לכך, כדי ללמוד ולדעת ולהבין בתורה ובחסידות, עד כי היה נדמה שזרם אדיר שעלה על גדותיו, שהיה נעול כל הזמן, סגור ומסוגר, פתח שעריו לרווחה. המים הזכים, פרצו החוצה בעוז.

כוח השפעתו על אלה שבאו עמו במגע, היה רב, אם כי על חסידיו הרבים, לצד רבנים, חסידים ואנשי מעשה ומופלגים בתורה נמנו גם בעלי עסק מפורסמים כדוגמת רבי בונם אייזנברג מאמשינוב, רבי סנדר זילבר מלובלין, ואחרים, מכל מקום עיקר התעסקותם הייתה בתורת החסידות, ואף שבועות מספר בכל שנה שהו באיזביצה וקיבלו "הדרכה" מרבם הגדול. אהבה עזה גם שררה בין הרבי מאיזביצה ובין שני הצדיקים מבית איזביצה, תלמידיו המובהקים של אביו הגדול והקדוש בעל "מי השלוח", הלוא הם: הגאון הקדוש רבי לייבלה אייגר מלובלין, והגאון הקדוש רבי צדוק "הכהן מלובלין", זכר צדיקים לברכה.

זכיתי והספקתי עוד לראות ולהכיר (=מדברי הכותב, הרה"ח ר' ישראל הכהן איידלמן ז"ל) מתי מספר חסידים, מחסידי אדמו"ר הגאון הקדוש מורנו "הבית יעקב" מאיזביצה-ראדזין, כשהם היו כבר ישישים אבל מלאים טעם זקנים ובעלי תבונה עמוקה. חסידים שהיו מלאים וגדושים מדברי תורתו של רבנו, שהיו חוזרים על אמרותיו ודברי תורתו שלו. וכשהיו המסובים ויושבים עמם במחיצתם במשך שעות ארוכות ושומעים מפיהם מאמרותיו הטהורות ודבריו הקדושים שספגו לתוכם באותם השנים המאושרות שזכו להסתופף בצל הקודש, כאשר הרבי זיכרונו לברכה משפיע שפע רב של תורה וחסידות, היו כולם מרגישים אז ממש "מעין עולם הבא".

ולא פעם היו זקנים הללו מתייפחים בבכי, בעת שתיארו את אישיותו וגדלותו ותפארתו של הרבי, כאלו רק אתמול הוא נלקח מהם, למרות שכבר עברו אז למעלה מחמישים שנה מהסתלקותו (=הרבי בעל "בית יעקב" נסתלק כידוע בשנת תרל"ח, אם כן המסופר הוא כנראה מראשית שנות תר"צ). והיו

מספרים אודות גדולתו ומתינותו – ומעל הכול על פשטותו, ואיך שהלך בשלום ובמישור עם כולם, למרות גדולתו בכל חלקי התורה.

כפי שהזכרנו, הוא מצא שפה משותפת עם כולם, לכל אחד דיבר בשפה המובנת לו. והנני זוכר איך שחסידי תיאור את שולחנותיו הקדושים, כשהיו שותים יין ואמרים אליו "לחיים", היה עונה לכל אחד ואחד: "לחיים טובים ולשלום, טְרִינְקֵט גִּיזוֹנְטְעָה־הֵיט" ! (=שתשתו לבריאות!).

רגילים היו לומר חסידי איזביצה-ראדזין על ימי נשיאותו של האדמו"ר השני בשושלת איזביצה-ראדזין בעל "בית יעקב", שהם הצטיינו בשפע הטוב שבהם, בכל העניינים ובכל המובנים. ידעו אז החסידים שפע רב בחסידות, ברוחניות, בלימוד תורה – וידעו גם שפע רב בגשמיות, במסחרם ובעבודתם. היו אלה ימי שלוה רגועים, שהצטיינו בשאיפה למתינות והתאפקות.

דרכו בקודש של רבנו היה, ללמוד בכל לילה שיעור גמרא מיוחד עם בניו הקדושים, ואמר אז דברי תורה בנגלה ובנסתר. בנו הגדול, רבנו הגאון בעל "סדרי טהרות" כותב באחד המקומות, כי בשנים הראשונות בהיותו צעיר, לא רצה להפריעו מלימוד ההלכה, ואמר לו: "אם אומר לך דבר אחד לאמיתו, הרי לא תרצה עוד לעסוק עוד בהלכה! כי אז תראה שדברי תורה כפשוטם הם רק "לבוש" אל הפנימיות, שהיא הנשמה. עסוק תחילה בהלכה, עד שתדע מעט מעט כי גם "בהלכה" נמצא "פנימיות", ואז תוכל לעסוק בשניהם יחד בחביבות".

בערך כשלוש עשרה שנה נהג נשיאותו באיזביצה, אחר הסתלקות אביו רבנו הקדוש בעל "מי השלוח" מאיזביצה. אחר כך, בשנת תרכ"ז, העתיק דירתו מאיזביצה לראדזין, ומני אז נקראה החסידות "איזביצה-ראדזין", והחסידים שנסעו לשושלת קודש זו החלו להיקרא מאז "חסידי ראדזין" (ראדזינער חסידים). שמה בראדזין, הוסיף להנהיג את העדה במשך כאחד עשרה שנים.

לאחר הפסח, בשנת תרל"ח, חלה הרבי את חוליו האחרון, ובחודש האחרון לימי חייו נסע להתרפא בעיר מעיינות המרפא "דרוזגעניק" (ליד ווילנא), וביום ט"ז מנחם אב, יום "תבר מגל", עלתה נשמתו הטהורה של רבנו למרומים בעיר קייט זו, הרחק מעיר ראדזין ומסביבות פולין. היות ושם בדרוזגניק, טרם היה קיים אז בית קברות יהודי, לפיכך הובא רבנו לקבורה בעיירה היהודית הסמוכה "ראטניצה", ושם מנוחתו כבוד.

א) "בית יעקב", על ספרים בראשית, שמות, ויקרא. כאשר כל ספר הוא בן הרבה מאות דפים, רבי הכמות ורבי האיכות.

ב) "בית יעקב" הכולל, על כל התורה ועל המועדים, ספר זה נכתב בקיצור ובתמציתיות בכתב יד קדשו של בנו רבנו הקדוש בעל "אורחות חיים", ונדפס על ידי בנו הצעיר של רבנו, הרב ר' ירוחם מאיר ליינער זצ"ל.

ג) "ספר הזמנים" על חג הפסח ו"הגדה של פסח" – וכן נדפס על ידי נכדו הגה"צ רבי ירוחם ליינער זצ"ל מראדזין-ברוקלין ניו יורק "ספר הזמנים" על חג השבועות.

יתר ספריו הקדושים נשארו בכתובים, והועלו לדאבון לב על המוקד עם כל אוצרות הרוח ומיליוני אחינו ואחיותינו הקדושים, בשריפה אשר שרף ה' בימי עברה וזעם, הי"ד.

זכותו הגדולה תגן עלינו ועל כל ישראל – אמן !

ספר
בית יעקב
 על התורה
 ספר שמות

והוא חידושי תורה לבאר דברי התורה בביאור המקובל מפי חכמינו ז"ל הנאים והאמוראים בסדר הקבלה האמתית המקובל דור אחר דור ונתבאר בביאור רחב וברור כלשון חכמים ולשון חסידים למען ירוץ הקורא בו להבין דברי התורה ודברי חכמינו ז"ל בש"ס ומדרש זה"ק. ונתבארו בספר הזה מפירבינו הרב הגאון הקדוש החסיד המפורסם חומר גזע תרשישים כקש"ת מורנו רבי יעקב זלצה"ה בהרב הגאון הקדוש החסיד מורנו רבי מרדכי יוסף זלצה"ה מאיזביצא.

לובלין

בדפוס המשובח של השותפים
 הרבני הגניד מוה' משה נ"י שניידמעסער, והגנדה האלמנה מרת גחמה תחי'
 אשת המנוח ה"ר יעקב ז"ל הערשענהארן.

שנת תרס"ד לפ"ק

СЕФЕРЪ БЕТЪ ЯКОВЪ

т. е. ДОМЪ ЯКОВЛЕВА

Коментарій къ пяти книгамъ Моисея, соч. Раввина Якова Ляйнера.

ТОМЪ II.

ЛЮБЛИНЪ

Типографія М. Шнайдермессера и Н. Гершенгорна

1903.

צילום עמוד השער של ספר הקדוש "בית יעקב" על חומש שמות

שיצא לאור בשנת תרס"ד על ידי בן רבנו הרה"צ רבי אברהם יהושע העשיל זלצה"ה

סדר הגדה של פסח עם ספר הזמנים

והוא חלק ראשון מספר הזמנים

ט"ל מאמרים נפלאים ודרושים יקרים על סדר חודש ניסן ודיניו וביאור
ההגדה על פי נוסח האר"ז ועניניה בכלל ופרט וענין מל וספירת
העומר וכל ימי החג וחודש אייר ופסח שני ונתבארו בביאור המקובל
מפי חכמינו ז"ל דור אחר דור בלשון חכמים וחסידים מפי רבינו הרב
הגאון הקדוש החסיד המפורסם חוטר גזע תרשישים מורינו רבי יעקב
זללה"ה בהרב הגאון הקדוש החסיד מורינו רבי מרדכי יוסף זללה"ה
מאזביצא. בעל המחבר ספר הקדוש בית יעקב על התורה:

ברפום המשובח של השותפים
הרבני הנגיד מוה' משה נ' שניידמעסער, והנגידה האלמנה מרת נחמה תח' אשת
המנוח הר' יעקב ז"ל הערשענרארן.

לובלין

בשנת תרס"ג לפ"ק

СЕФЕРЪ ГАЗМАНИМЪ

ТАРАТА ШЕЛЪ ПЕСАХЪ, разказъ о выходѣ Евреевъ изъ Египта,

съ Коментаріей Раввина Якова Дайцера.

ТОМЪ I.

Тад. М. Швайдермессера и Н. Гершенгорна

ЛЮБЛИНЪ 1903 г.

צילום עמוד שער של המהדורה הראשונה (לובלין תרס"ג)

מראה שטח בית החיים הישן בעיירה "רוטניצה" (המצויה במדינת ליטא, סמוך לגבול עם בלרוס)

רוב המצבות של בית החיים נעקרו בשנות המלחמה ולאחריה
["רוטניצה" מחוברת כיום לעיר המרפא "דרוזגניק" שבמחוז גרודנה, דרומית מערבית
לווילנא]

התמונה צולמה לפני מספר שנים, ונתקבלה במערכת. לא ידוע כיום על המיקום המדויק
מלפנים של "אהל" מרן בעל ה"בית יעקב" זי"ע

הרי"ל לויין ז"ל בספרו "ספר איזביצא", מעיד וכותב כך:

"על קברו של אדמו"ר "הבית יעקב" זצ"ל הקים בנו הגדול מרן בעל "אורחות חיים"
מראדזין "אהל", לשם היה מגיע מידי שנה לקראת יומא דהלולא, ומסתגר בפנים למשך
שעות ארוכות.

והוא מוסיף:

"כשבקרתי ברוטניצה בשנת תרצ"ו, מצאתי שם ש"ם וספרים אחרים שמרן הקדוש בעל
"אורחות חיים" זי"ע נתן במתנה לבית המדרש במקום" [שם, עמ' 63]